

Pentti Kaitera

Eriävä mielipide Korkeakoulukomitean, ns. Myrbergin komitean, mietintöön, 1956, s. 133-136.

Komitea on edelleen ottanut vastaan seuraavan lausunnon, johon sillä ei kuitenkaan, johtuen siitä ajankohdasta, jolloin se komitealle jätettiin, ole ollut tilaisuutta tutustua.

Eriävä mielipide

Käsitellessään uusia korkeakoulusuunnitelmia komitea on lausunut mm.: „Kysymystä uuden yliopiston perustamisesta on harkittava lähtien koko maan tarpeesta ja mahdollisuuksista. Maan taloudelliset ja henkiset voimavarat enempää kuin välttämätön tarvekaan eivät näytä antavan aihetta harkita nyt tällaiseen yritykseen ryhtymistä. Asianmukaisesti kehitettyinä nykyiset laitokset antavat myös mahdollisuuden terveeseen desentralisaatioon.” Kun en voi yhtyä tässä esitettyyn yleislinjaan haluan eriävänä käsityksenäni mainita seuraavaa:

Komitea on ollut yksimielinen Pohjois-Suomen korkeakoulun perustamisesta. Erikoiskorkeakouluna se saa kuitenkin liian rajoitetun merkityksen ei vain paikallisesti vaan valtakunnallisestikin. Sen vuoksi jo tässä vaiheessa olisi tämän korkeakoulun tavoitteeksi asetettava monipuolinen, yliopistoksi mahdollisimman läheisessä tulevaisuudessa kehitettävä korkeakoulu, vaikka sen perustaminen aloitettaisiinkin niin suppeissa puitteissa kuin komitea on esittänyt. Tällä ratkaisulla olisi tärkeä merkitys korkeakoulun yksityiskohtaista opetusohjelmaa kehitettäessä.

Se alue, joka tulee kuulumaan tämän korkeakoulun vaikutuspiiriin, on alaltaan puolet valtakunnasta ja käsittää monen keskeisen talouselämän alan reservialueet. Siellä on kolme neljännestä raivaamattomista viljelyskelpoisista maistamme, kaksi kolmannesta vesivoimavaroistamme ja rakentamattomien vesivoimiemme pääosa, runsas kolmannes metsiemme puuvarastosta, monet lupaavat mineraaliesiintymät, joita tunnetaan vain vähäiseltä osalta jne. Kun ylioppilaat joutuvat tulemaan sieltä moneksi vuodeksi Etelä-Suomeen opiskelemaan, heidän ajattelunsa vieraantuu Pohjois-Suomen ongelmista, vaikka juuri siellä on talouselämällämme laajenemismahdollisuuksia, ja heidän päämääräkseen tulee päästä pois syrjäiseltä kotiseudultaan.

Akateemisen koulutuksen saaneiden siir-

tyminen pois Pohjois-Suomesta on osaltaan vaikuttamassa, että aloitteiden teko jää yhä suuremmassa määrässä valtiolle. Niinpä työttömyydestä on siellä muodostunut sellainen pysyvä ongelma, jonka valtakunnallinen merkitys on huomattava. Mainittakoon, että vuosina 1950—1954 myönnettiin Oulun ja Lapin lääneihin työttömyysvaroja erilaisiin rakennustöihin yhteensä n. 20 miljoonaa markkaa eli asukasta kohden yli neljä kertaa niin paljon kuin muualla maassa samana aikana. Kun korkeakoulun eräänä tehtävänä on estää henkisen voiman siirtymistä maan eteläosiin, jotta syntyisi vireyttä ja aloitekykyä Pohjois-Suomen kulttuurielämän eri aloilla, on tärkeää, että tällaista tapahtuu mahdollisimman laajalla rintamalla. Kapealla pohjalla toimiva erikoiskorkeakoulu ei näitä tehtäviä voi suorittaa eikä vielä luo Pohjois-Suomea ajatellen riittäviä mahdollisuuksia terveeseen desentralisaatioon.

Pohjois-Suomen korkeakoulun ehdottaminen yliopistoksi ei kuitenkaan merkitse sitä, että se olisi kehitettävä Helsingin yliopiston kaavamaiseksi jäljennökseksi. Yliopiston ei suinkaan tarvitse käsittää kaikkia ns. klassillisia tiedekuntia. Eihän Turun yliopistossakaan ole ollut kuin eräitä niistä. Toisaalta mm. teknillisten aineiden opetus erillisissä tiedekunnissa on varsin yleistä ulkomaisissa yliopistoissa. Pohjois-Suomen korkeakoulun toiminnan painopisteen tulee komitean esittämistä syistä olla matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa ja niihin liittyvissä sovelletuissa tieteissä. Mutta sen rinnalla on syytä luoda opiskelumahdollisuuksia muillakin aloilla, joilla on vaikeaa saada Pohjois-Suomeen päteviä voimia. Vaikka siis korkeakoulu alkaisi niinkin suppean suunnitelman puitteissa kuin komitea on ehdottanut, se olisi syytä jo alusta alkaen jakaa kahteen tiedekuntaan, filosofiseen ja teknilliseen. Tämä antaisi takeita siitä, että kehitys ei lähtisi yksipuolisesti kulkemaan erikoiskorkeakoulun linjaa.

Korkeakoululaitoksemme desentralisaatiossa ei ole syytä kiinnittää huomiota vain Helsingin yliopiston suureen oppilasmäärään. Myös teknilliset aineet muodostavat monta erillistä alaa edustavan ja voimakkaassa kehityksessä olevan ryhmän. Useissa maissa pyritään korkeakouluopetusta lisäämään erityisesti tällä suunnalla. Meillä on teknillisissä aineissa

keskitys Helsinkiin vielä yksipuolisempaa kuin yliopistollisella linjalla. Näin ei ole vain opetuksen vaan myös diplomi-insinöörien ja arkkitehtien toimipaikkojen suhteen, sillä nykyään on enemmän kuin puolet näistä sijoittunut Helsinkiin.

Korkeimman teknillisen opetuksemme ja tutkimuksemme kehittämisessä on kiireellisin ja keskeisin tehtävä Otaniemi-suunnitelman saaminen käyntiin. Tämä suunnitelma, joka on laadittu käsitykseni mukaan likimäärin teknillisen korkeakoulun nykyisen oppilasmäärän pohjalla, on kuitenkin sellaisenaan niin laaja, että rahoituslaskelmatkin on täytynyt tehdä kymmenen vuoden tavoitetta silmälläpitäen. Tätä suunnitelmaa ei ole syytä enää laajentaa ainakaan siihen suuntaan, että opiskelijamääriä huomattavasti lisättäisiin, vaan laajennuksissa joudutaan lähinnä ottamaan huomioon tekniikan viimeiset aluevaltauksiset ja muu kehitys, jotta niissä pysyttäisiin ajan tasalla. Kuitenkin erällä teknillisillä aloilla kehitys vaatisi jo nyt hyvin huomattavan opiskelijamäärän lisäämisen. Toisaalta ei ole syytä ryhtyä suunnittelemaan kokonaan uutta teknillistä korkeakoulua. Jos Pohjois-Suomen korkeakoululta suljetaan mahdollisuudet kehittyä yliopistollisella linjalla, se ehdotetun aineyhdistelmänsä vuoksi ilmeisesti tulee muodostamaan alun toiselle teknilliselle korkeakoululle samalla, kun Oulun opettajakorkeakoulu ryhtyisi tavoittelemaan yliopistollisia tehtäviä, mikä myöskään ei ole suotavaa myöhemmin esitettävistä syistä.

Tarkoituksenmukaisimmin edellä esitetyt ongelmat olisi ratkaistavissa siten, että yliopiston yhteydessä olisi teknillisiä tiedekuntia, joissa voitaisiin antaa niiden teknillisten alojen opetusta, joiden suhteen nykyiset teknillisen korkeakoulun mahdollisuudet ovat riittämättömiä ja joiden kohdalla jouduttaisiin opiskelijain runsaudesta johtuen perustamaan rinnakkaisprofessuureja. Maamme teknillisen kehityksen kannalta olisi myös toivottavaa, että osa insinöörikoulutuksen saavista joutuisi opiskeluaikanaan läheiseen kosketukseen yliopistollisen opiskelun kanssa.

Esimerkkinä siitä, miten suurta korkeimman teknillisen opetuksen tarvetta tietyillä aloilla on, mainittakoon rakennusinsinöörien koulutus, minkä lisäämiseen komiteakin on kiinnittänyt huomiota. Kun laadittiin ne

arvioinnit korkeakouluinsinöörien ja arkkitehtien tarpeesta, joiden pohjalla Otaniemi-suunnitelmaakin on tehty, päädyttiin siihen, että kuluvalla vuosikymmenellä pitäisi rakennusinsinööriosastolle ottaa vuosittain n. 40 uutta opiskelijaa. Näitä on kuitenkin otettu vuosittain n. 50 ja alan johtavien edustajien taholta tehtyjen esitysten perusteella korotettiin tämä määrä v. 1955 60:een. Tämä on monestakin syystä nykyisten mahdollisuuksien yläraja. Tämän hetken arvioinnin mukaan tarve olisi kuitenkin niin suuri, että uusien opiskelijain määrä pitäisi meillä nostaa ainakin 120:een. Mainittakoon, että Ruotsissa on vastaavasti suunniteltu otettavaksi vuosittain 180, Tanskassa 120 ja Norjassa 100 uutta opiskelijaa. Maamme rakennusinsinöörrikunta ei ole asukasta kohden kuin puolet siitä, mitä Ruotsissa, joten jo perusvajauksen poistaminen nykyisen opiskelijamäärän kaksinkertaistamisenkin jälkeen tulee vaatimaan meillä ainakin vuosikymmenen. Teollistuminen, joka meillä on vain kiihtymässä, lisää aina huomattavasti rakentamista. On muitakin tekniikan aloja, joissa vastaavanlaista, aikaisemmat arvionnit ylittävää kehitystä on tapahtunut.

Toisaalta ylioppilasmäärien kasvu on meillä ollut niin runsasta, että Turussa tapahtuva yliopistollisen opetuksen lisääminen, mitä on pyrittävä tukemaan mahdollisimman tehokkaasti, ei kykene ratkaisemaan lähiajan ongelmiamme. Kuluvan vuosikymmenen alkupuoliskolla on opiskelevien ylioppilaiden määrä kasvanut n. 2 000:lla, kun ei oteta huomioon kansakoulun opettajiksi valmistuvia. Tästä kasvusta on Helsingin osalle tullut n. 1 250 ja Turun osalle n. 750. Jos oppikoulujen oppilasmäärien kasvun perusteella arvioidaan vastaava lisäys lähimmän viiden vuoden aikana, saadaan määräksi yli 5 000 ylioppilasta, ja v. 1960 opiskelevien ylioppilaiden kokonaismäärä ylittää 20 000. Seuravien viiden vuoden aikana lukumääräinen kasvu tulee olemaan vieläkin suurempi.

Opiskelevien ylioppilaitten määrän kasvu Helsingissä on aiheuttanut, että asunnon saannin vaikeudet muualta tuleville opiskelijoille ovat lisääntyneet. Suomen ylioppilaskuntien liitosta saamieni tietojen mukaan ylioppilaitten oppilasasuntolahankkeet (Domus Academica, Teekkarikylä, Agraarikylä jne.) aikaansaivat helpotusta sotien jälkei-

sessä erittäin vaikeassa asuntotilanteessa. Mutta, kun nyt opiskelijamäärien lisäys on täyttänyt näiden tarjoaman asuntoreservin, asunnon saannin vaikeudet ovat uudelleen ja hyvin jyrkästi lisääntyneet. Osa muualta tulleista joutuu asumaan kaukana Helsingin ulkopuolella. Myös tämänluontoiset syyt osoittavat, että on välitöntä tarvetta laajentaa yliopistollisia opiskelumahdollisuuksia ja että on aihetta muodostaa uusi, monipuolinen korkeakoulukeskus.

Se, voidaanko meillä katsoa olevan mahdollisuuksia uuden yliopiston luomiseen, riippuu kokonaan siitä, mikä arvojärjestys annetaan korkeimmalle hengen viljelylle muiden valtakunnallisten tehtävien rinnalla. Maallamme on ollut taloudellisia ja henkisiä mahdollisuuksia varsin korkean tason saavuttamiseen. Mutta yleinen kehitys huomioonottaen meillä on akateeminen opetus ja tutkimus ruvennut jäämään aivan liian vähäiselle osalle valtion määrärahojen jaossa. Maamme on nyt jäämässä jälkeen yleisestä kehityksestä. Kaikkialla on uudella tavalla ruvettu ymmärtämään tieteellisen opetuksen ja tutkimuksen keskeinen merkitys kansainvälisessä kilpailussa.

Kun komitean mietinnössä on asennoiduttu torjuvasti uuden yliopiston perustamiseen, on lähtökohtana ollut pelko, että korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen kehittäminen syvyyssuunnassa kärsii, jos niitä varten varatut niukat määrärahat hajaantuvat liian laajalle. On kuitenkin muistettava, että yleinen kehitys vaatii sekä yhä pitemmälle menevää erikoistumista että yhä lisääntyvää akateemisesti koulutettua työvoimaa. Nykyään akateemisetkin tutkimukset ovat usein vain yleispohjana erikoistumiseen. Korkeakouluopetuksen laajentamiseen pakoittaa myös se, että meillä on ylioppilastulvaa, joka aiheuttaa osalle opiskelijoista vaikeuksia sellaisen elämänuran valinnassa, jossa pitkistä koulunkäynnistä tulisi vastaavaa hyötyä. Oleellisena syynä näihin vaikeuksiin on ruuhkautuminen tietyille opinaloille, kun opiskelumahdollisuuksien puutteessa ei voida mennä sellaisille aloille, joilla on akateemisesti koulutetun työvoiman tarvetta. Jotta korkeakoulujen toiminta voitaisiin järjestää niin, että se mukautuisi nopeasta kehityksestä aiheutuvien jatkuvien tilanteen muutosten ja uusien tarpeiden mukaan, olisi desentralisaation yhteydessä luotava uusi moni-

puolista opetusta antava laitos ja entisten, liian rajoitetulla alalla toimivien laitosten aluetta laajennettava. Näistäkin syistä on ajankohta kypsä jo nyt sen seikan ratkaisemiseksi, että Pohjois-Suomen korkeakoulun tavoitteeksi asetetaan uusi yliopisto.

Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun suhteen haluan käsityksenäni esittää, että sitä olisi kehitettävä kasvatustieteellisellä linjalla eikä siitä olisi samanaikaisesti Pohjois-Suomen korkeakoulun kanssa pyrittävä tekemään yliopistoa. Tämä hajoittaisi sen toimintaa kasvatustieteellisissä tehtävissä eikä Jyväskylä uuden yliopiston sijaintipaikkana täytä sitä aukkoa, minkä Oulu tekee. Sensijaan kasvatustieteellisissä kysymyksissä maamme tarvitsee keskitetyn erikoislaitoksen, jonka paikkana Jyväskylä on paras mahdollinen. Siinä mielessä komiteakin on ehdottanut, että kasvatustieteellinen keskuslaitos perustettaisiin Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun yhteyteen. Jotta se saisi vapaasti kehittyä, ei samanlaista kasvatustieteellistä tutkimusta ole syytä aloittaa Oulun opettajakorkeakoulun yhteydessä. Komitea onkin yksimielisesti esittänyt, että opettajakorkeakouluja ei olisi aihetta käydä kehittämään samaan suuntaan perustamalla niihin professorinvirkoja.

Yhdyn professorien Järven, Juvan ja Lindmanin eriävään mielipiteeseen muissa suhteissa paitsi siinä, että käsitykseni mukaan voidaan kasvatustieteellisen keskuksen perustamisen yhteydessä liittää Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun ohjelmaan myös vierasten kielten opetus. Tämän ei tarvitse vielä merkitä sitä, että kasvatustieteellinen korkeakoulu muutetaan luonteeltaan yliopistoksi, minkä perusteluna esitettäköön seuraavat näkökohdat.

Kasvatustieteellisen keskuksen tehtävänähän tulisi olemaan mm. opetusmenetelmien kehittäminen. Nimenomaan vierasten kielten opetuksessa meillä kaivataan sellaista tutkimusta, joka selvittäisi, miten henkilölle, jonka äidinkieli on suomi, tulisi opettaa näitä. Tällöin ei ole kysymys vain oppikouluissa tapahtuvasta kielten opetuksesta. Myös ammattikouluissa ja yleensä käytännön elämässä tarvitaan kasvavassa määrässä tehokasta kielten opetusta. Kansainväliset yhteydet paranevat jatkuvasti ja eri ammattialoilla tulee yhä pakoittavamaksi kyetä myös alemmissa portaissa seuraamaan oman

ammattialan kehitystä vieraskielisen kirjallisuuden välityksellä sekä ulkomailla. Tämä aiheuttaa, että kielten opetuksen tarve on kasvanut ja kasvaa edelleen. Kielten opetuksen kehittäminen kuuluu myös kasvatustieteellisen keskuksen keskeisiin tehtäviin. Kun

tämä vaatii professuurien perustamista vieraisissa kielissä, ei ole mitään aihetta rajoittaa kasvatustieteellisen korkeakoulun tehtäviä niin, ettei oppikoulun opettajien valmistus näissä aineissa olisi Jyväskylässä mahdollista.

Pentti Kaitera.